„ЗАСТАВА“ излази двапут у недељи, четвртком и недељом.
Цена је на годину 10. фор. на по год. 5 фор., на четврт године 2 фор. 50 нов. а. в. за Аустрију, а за Србију на годину 100 гроша на по год. 50, а на четврт године 25 гроша.

# ЗАСТАВА.

Огласи се рачунају по количини врста, које из гармонта заузимају, и за сваку врсту плаћа се за први пут 7, за сваки даљи пут 5 н. осим тога за жиг увек по 30 н. Дописи се шаљу уредништву а предплата администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад.

Број 26. У Новоме Саду, у недељу 31. марта 1868. Год. III.

Нови Сад, 29. марта.

Позвасмо листове који су посвећени у послове Београдске владе, да побију немиле гласове, који се у последње време разнеше о одношајима између двора на Цетињу и двора у Београду, ако су ти гласови неосновани: и један од познатих органа београдског министарства изјави, да су дворови: Цетињски и Београдски у најбољем споразумљењу. Што нам је мило, то ћемо лако веровати, и нећемо тражити, да нам се ближе разјасњује „најбоље споразумљење“ између Цетиња и Београда. Али свакојако чудно пада, да баш тај лист, који данас уверава о том споразумљењу, беше онај, који недавно протури глас, да се двор Цетињски за толико и толико иљада дуката страницу продао. Ту се сад неможе другачије истина разчланити, него овако: Или је заиста Цетињски двор продан, или није. Ако је продан: онда шта би значило „најбоље споразумљење“ са двором за који се зна да је продан? Наравно, ништа друго, него да се дели цена продаје, да се буде јатаком у велеиздајству народног права и народне будућности. Или, ако није истина да је Цетињски двор продан: онда опет: зашто да се потвара најгнусније издајство на онога са којим се стоји „у најбољем споразумљењу“? Та где је „најбољег споразумљења,“ ту ваљда мора бити и најискренијег поверења и највернијег чувања и заступања узајамне части. А у чему да нађемо знака таквом поверењу и таквој узајамности онде, где се једном руком братинска вера задаје, а другом се пишу новости којима се срамно жигоше име брата свог?

Прави Србин са срца се радовати мора најбољем споразумљењу између оних, које је судба поставила на чело Србства; само нека то споразумљење небуде празна фраза, него нека се огледа у сагласности обеју страна, сагласности и у речи и у делу. —

У „Србији“ читамо, да је кнез Михаило, примајући поднете му омладинске књиге, одао хвалу годишњем одбору омладине и, међу осталим, рекао, да се радује онаквоме књижевноме правцу какав је у омладинским књигама, правцу који води изучавању народа и науци о народу... Младо Србство само се може радовати таквом гласу „Србије,“ и тим више радовати, што у кнежевим речима види осуђење оних непатриотских и зликовачких поступака Београдских министара противу „правца“ уједињене омладине србске. Нећемо питати, одкуд долази, да министри у Београду раде све упркос свечаним изјавама кнеза; али, сусретајући се с кнезом у љубави обштег добра, коме тежи правац уједињене омладине Србске, неможемо боље испунити патриотску дужност, него питањем: кад ће једном под владом кнеза Михаила престати цензура и полиција у Србији радити и у ноћи и у дану, и тајно и јавно противу „онаквог књижевног правца какав је у омладинским књигама“?! Кад се кнез таквоме правцу радује: он неможе допустити, да се они који у име његово раде буду саме сметње истоме правцу; а бар то је свакоме познато, да кнез стоји над министрима, а не министри над кнезом. Идемо да видимо, хоће ли нам донети „Србија,“ још и тај радосни глас: да је у Србији „воспостављен“ погажени закон којим се ујамчава слобода штампе и укида цензура.

Наравно, кад би у Београдских министара било деликатности у осећању, они неби часа почасили, а да неодступе од звања у коме су војевали противу „онаквог књижевног правца какав је у омладинским књигама,“ и за какав се кнез данас отворено изјављује. Али, ако образ министара ни за какву деликатност незна: част собствене кнежеве речи ето је заложена у књижевни правац који уједињена омладина Србска свету на видику развија, па у томе тражимо јаметва да ће одсад и у Србији бити слободно развијати омладинску радњу! —

У Румунској води се жешћа борба између „народне независне странке“ и владиних привржeника, у питањуо Јеврејима, о странцима и о гвозденим путовима. Народна странка неће да се грађење гвоздених путова у Румунској уступи странцима, и неће да се Јеврејима ни којем другом странцу поверавају јавна звања, него хоће да сва важнија предузећа и главни послови у Румунској буду у рукама и на обшту корист Румуна. Владини привржeници, напротив, који сачињавају већину у скупштини, боре се за уступке Јеврејима и странцима, непитајући много за обшту корист и народно право. По посљедњим вестима, борба између народне странке и владе била би се свела на ово: да народна странка попусти према Јеврејима, у питању о грађанским и политичним правима; а влада опет да попусти народној странки у питању о гвозденим путовима, и да неуступе извесном пруском друштву грађење гвоздених путова, на штету земље.

И у Србији води се препирка о грађењу гвозденог пута, само што се та препирка неизводи на чистину народног права и интереса, него огрезава у лично нагађање о користи или штети гвоздених путова уобште за Србију, као да би се гвоздени путови сами градили, и као да би с неба падали производи који ће се по њима возити. Важно је у ствари питање: ко има право решавати о грађењу гвоздених путова у Србији, и како да се то право употреби. Што се првог тиче, закључења владе која неби била освештана одобрењем народа, немогу бити ни предметом препирке у независним јавним листовима. А што се тиче тога, како да се реши питање о грађењу гвоздених путова, ту је главно: може ли се сасвим самостално предузети грађење; или ако ће се са странцима у преговоре упуштати: које услове ови полажу, и јесу ли ти услови сагласни са обштим интересом Срба, иду ли они у рачун будућности Србској. Даље је у питању о грађењу гвоздених путова важно: које точке земље да се гвозденим пругама вежу. Од тога управо зависи суд о користи или некористи гвозденог пута. Гвоздени пут који би у Србији само спољашњем обрту служио, а неби доводио у свезу и све главније точке унутрашњег обрта: врло би мало значио за развијтак народне привреде, а у војеним приликама лако би земљи и од штете бити могао. Зато би и наша браћа у Србији, која се тако радо препиру око питања о гвозденим путовима, највећу услугу учинила роду своме: ако би пре свега захтевали да се изнесе на јавну оцену сама мрежа гвоздених путова којом се намерава Србија застрти. Ту би се тек могло видети: шта се са гвозденим путовима хоће — корист или штета Србије. Гвоздени путови јесу средство за развијтак народни које се може на зло као и на добро употребити; зависи све од начина и правца употребљења.

Од науке и школе ништа кориснije и достојније за човека; па опет науке и школе у рукама језуита посташе извор зала и противу човештва. Мајдани бакра и гвожђа јесу извори блага народног под управом зналаца и патриота; али Мајдан-пек прогута милионе крваво стечени талира и дуката у Србији, на грдну штету и садањег нараштаја и будућег потомства, а све са глупости и самоволе оних који мимо народа о народу „промишљаху и рађаху.“ После таквог искуства и родољубиви зналци у Србији несмеју никако заборавити, да се план о гвозденим путовима може проматрати и оценити као што треба само на основу слободе штампе, на основу независне скупштинске радње, и на основу одговорности министара пред народном скупштином. Без тих услова сав разговор о гвозденим путовима, као и о другим важнијим предузећима у Србији, само је празан разговор, ако не и грешно припомагање титрању неколицине са правом и интересом свију.

Знаци унутрашњег незадовољства у Француској множе се. Посљедњих дана било је жешћих опомена за цареву владу и у Греноблу и у Марсељу. У Греноблу гомила је у театру и на улицама усклицавала: „рат тирјанима (Guerre aux tyrans)“ и певала је республиканску песму: „Марсељез“. У Марсељу освануо је на видовима вароши овакав проглас: „Сграђани! Кад се све око средсреде народа буди, зар је дужност наша да останемо непокренути? Само велике средсредне точке даће знак. Ми смо јаки — врло јаки, непријатељи обштег права само су јаки — кад ми ћутимо. Ви се варате! Они треба да застрепе! Кад одсудни час куцне, они ће побледити као подлеци. Будите готови, живи народе!“

Председник республиканског савеза Северне Америке Џонсон одговорио је на тужбу, која је противу њега подигнута, да он министра Стентона није збацио противно закону; па није истина, и да је са ђенералом Томасом био у завери, да би ратно министарство у своје руке приграбио. Џонсон непризнаје даље, да је он доводио у сумњу законитост скупштинске радње. Најпосле вели, да су лажни и извештаји о његовим беседама за које га туже.

## ДОПИСИ.

Ј. П. — У **Карловцима**, 22. марта.— Наше место хоће да се обогати ове године са више установа, које могу бити од велике користи за нас и за целу околину нашу. Међу тим установама „Читаоница Српска“ ступиће прва у живот; она ће се отворити по свој прилици први дан Ускрса. Нека би Бог дао, да то буде уједно и ускрс здравог народног живота и напредног покрета у нашем месту, које је до данас јако чамило и патило под удвојеним притиском сабље и сионства! Можемо се заиста од срца радовати оснивању српске читаонице у нашем месту, али се никако не можемо поносити, да смо у том послу предњаци српскога народа, јер долазимо на ред тек после Каменице, Лежимира и других неких српских села. У осталом има једна врлина, којом би се наша читаоница могла временом поносити међу осталим српским читаоницама, а то је: да буде напредна и да не малакше као иначе наше читаонице, које у први мах цвет истерају, а после неколико година увену. Тако се и ми при оснивању наше читаонице можемо с почетком само похвалити, премда је и ту било довољно тешкоћа, које је ваљало савладати, да би се до цели дошло. Родољубивим трудом и пожртвовањем од стране одборника, а добром вољом и развијеном свешћу код већине наших грађана дошло се до тога, да ћемо до који дан угледати читаоницу са 37 новина и с новчаном готовином од 1000 фор. Уз читаоницу основана је и библиотека за овдашње грађане и становнике и за свакога, који овде живи, а рад је послужити се књигама, што су у библиотеци читаоничкој. Намера је одбору, да се ова библиотека временом претвори у местну варошку библиотеку, да се напуни књигама кориснима за народ и поучнима за све струке народног живота, и да нам се на тај начин свестрано и потпуно народно образовање пружа што шире и што дубље у народ. Штета је заиста, што ни једно наше место с ове стране, па ни сам Нови Сад, нема, колико се ја сећам, никакве јавне библиотеке за народ, и ово би био у Карловцима први покушај за оснивање таке библиотеке. Намера је заиста племенита, но да би се постигла, нужна је припомоћ од стране наших књижевника, издаватеља, књижара, учених друштва, одбора уједињене омладине и осталих родољуба, којима на срцу лежи ширење просвете у народу нашем. Тога ради изићи ће ових дана од одбора читаонице јаван позив управљен свима поменутим трудбеницима просвете наше ради припомагања при оснивању овдашње библиотеке. Од велике би користи било, кад би нам се из овдашње патријаршке библиотеке, од које осим мољаца нико никакве користи нема, уступиле бар оне књиге, које су нама од потребе. Одбор ће се потрудити, да то изради.

Највише до нас стоји, да би нам оба ова завода напредовала; ако млађе силе у труду свом не попусте, а старије у доброј вољи и пожртвовању не малакшу, и ако не наиђу какви загушљиви дуалистично-централистични ветрови, онда се можемо надати да ће нам и читаоница и њена библотека напредовати.

Још ми остаје да саопштим, да је за председника читаонице изабран: Стеван Ристић, адвокат, за потпредседника: Стеван Лавић, професор, за секретара: Јован Павловић, за касира: Фрања Радуловић, овдашњи грађанин.

Други заводи, које мислимо овде установити јесу: штедионица и виноградарско друштво. Ови су заводи још у свом зачетку, а мисли се преко њих подмирити две најосетније потребе наше. Општина напредује као и народ: с растењем снаге зналачке и моћи материјалне у слободној држави. У колико је слобода ујамчана у овом делу аустријске државе, у граници, о томе не мислимо овде говорити. А да би снага зналачка и моћ материјална могла расти у нашој општини, нужно је, да се све раштркане снаге, које су саме за себе слабе и нејаке, саставе у једну целину и упуте на достижење једне главне цели, која је у општем добру и напредовању свију и свакога. Залуду је знати а не моћи, а још горе је моћи а не знати; дакле то су наше две најглавније потребе: знање и новац. Да би се стручно знање о виноградарству и осталим гранама пољске привреде и у опште народне економије што јаче распростирало у нашем месту, ваља све силе и способности стручне саставити у једну целину, и ову тако удесити, да би се претпостављена цел постигла. Тога ради мисли се установити виноградарско друштво, где би се држале поуке и предавања из виноделства, пољске привреде, народне економије, природних наука и из свега осталога, што човеку подиже умну и зналачку снагу и што се даје практично употребити и применити на радњу; ту би се водили договори о уређењу сензалства, винске трговине и подрумарства; ту би се држали излози вина и лоза фрушкогорских; ту би се могла подржавати свеза са разним виноградским друштвима и винским трговцима; одатле би се могли слати агенти друштвени за распростирање карловачк. и фрушкогорског вина, за отварање нових страних тргова, где је за сад наше вино, или непознато, или забачено; ту би се временом могла отворити виноградарска школа са винско-хемијском и техничком радионицом и т. д. То би све могло бити, кад би се наши људи отресли својих обичних предрасуда, по којима, као што они веле, нико не зна боље од њих радити винограда. Данас је целој пољској привреди знанствена основа пољоделска (агрикултурна) хемија, без које се никаква радња у пољу рационално и с интензивним успехом водити може. Наши људи раде своје винограде само по местном искуству свом; а шта би било тек онда, кад би се то искуство умножило искуством разних земаља и народа, и изналасцима, што су учињени за ово неколико година у винској и у опште агрикултурној хемији? Који од наших виноградара познаје иоле хемијски и физикални састав рудине (грунта), одакле му чокот храну вуче? Који познаје хемијски састав атмосфере, у којој му лоза расте и грожђе зре? Да ли је који проучавао климатологијске појаве и уплив њихов на чокот? Коме су познати хемијски узроци и закони винског врења? „Незнање је најскупља ствар у земљи.“

Друга је потреба: новац. Новац је заиста у последње доба постао роба, која се највећма тражи, а најтеже се добија. Цео новац европски слива се кроз тисуће канала у велика корита Ротшилдова, Барингова и осталих милионара. И код нас због тренутне нужде многе фамилије пропадну у рукама каишара. Да би се тој несрећи доскочило, и да би се уједно и код нас пробудила већа воља на рад и на штедњу, мисли се овде завести штедионица, којој би био тројаки посао: да тури у обрт и на приплод новац, који сад бесплодно лежи у касама капиталиста, да даје на залог новаца у зајам поштеним и вредним подузетницима, који немају новаца, и да прима на похрану и капиталисање уштеђени новац. На тај начин могла би се поред честитог владања и вредноће избећи свака материјална пропаст, јер сваки би налазио помоћи код свога и на свом огњишту. Јако подстицање дало би се тиме радености и штедњи, првим условима материјалнога напредовања.

Дај Боже да све поменуте заводе угледамо што скорије!

(е.) **Задар** 17. марта. Говор што га др. Туроман изрече у седници прав. општ. новосадске, која је држана 11. фебр., и што се тиче стања гимназије, тај говор може се подпуно односити и на нашу овдашњу гимназију, за то ћу да вам коју рекнем о њој; и шта више говорићу и због тога, јер се у њој находи до 50 ученика србски, па нас у души боли, да се овако немилице губе у овом хаосу.

У свом говору др. Туроман тужи се, да директор непоходи чешће професоре кад они предају лекције, и тако се оставља, да професор може предавати како хоће и шта хоће. Тако је и код нас. Ученици немогу видети директора у класи пре, него тек при свршетку године, и то два три пута. И код нас директор не пази на професорски метод, нити гледа је ли сходан младежи; професору је сло-

бодно и неимати метода, за то га нико и непита, те тако многи професори и нечине ништа, него само бележе лекције, које ученик научи као што је у књизи, а незна дати разлога. Незнамо да ли је из немарности или из незнања, што при разређивању професорски часова, ставе у првим класама људе, који нису кадри дати никаквог почетка. Тако н. п. један професор пошто је три године предавао ученицима латински језик, ништа више од четир правила из синтаксе није им казао, и тако кад се четврте године промену професор, а оно 12 други класа, једне конференције, између 19 ученика из самог латинског. Сад пресудите несретно стање овдашњи ученика. Нећу да говорим за српски језик за којег још ни текста за граматику нису определили, нити пак нарочитог професора има. Исто је тако а с талијанским језиком. Нећете ви ту чути, да се вама тумачи лепота којег класика као што је Тасо, него изазову ученика пред катедру, па ако погреши у читању, а оно се професор на ћ изадере, да се сва гимназија тресе. Нема вам ту тумачење естетике, него кадкад можете чути, да професор олимпијски загрми: rilegete, једну ствар која је до десет пута прочитана. Неможемо пропустити, а да не напоменемо вреднога професора грчкога језика, Гргуревића, који поред свог слабог здравља, труди се да буде од користи младежи. Исто тако и др. Данило, који се одликује врсноћом свога метода. Др. Туроман тужи се да има тамо професора који од беде иду у школу; а тако је и код нас: уђе у класу а сваки час извирива, да ли ће звоно зазвонити, само да се он школе опрости. Ученици стану дремати, видећи да професор неради ништа по читав сат, него само наложи једном да чита без икаквог изјаснења или тумачења; а шта мора бити онда, кад ученици морају по 4 сата с једним професором да стоје па ма ко он био? Овакав начин поступања до тог је довео, да од 20 ученика што их има у осмом разреду, тек трећина оће и неће положити испит зрелости. Др. Туроман каже да ученици код вас често виђају се по улицама, и да се свачим радије баве, него са својим студијама; а и код нас је исто. Овде има ученика, који су у један месец дана по 50 сати од школе изостали; а распуштеност до тога је дошла, да ученици пред професорима пуше, и шта хоће чине.

Ми смо ове речи написали неби ли наши patres patriae увидили и постарали се о поправку у нередном стања наше гимназије. Жалосно је и представити себи, да један младић, пошто је осам година прошао, на један пут несме да се прикаже на испит зрелости, јер је уверен да неће проћи. А ко је свему томе крив? Професори, који су га неприправна дотле пропустили.

— Из **Босне** 19. марта. Јавио сам вам, како слободњачки одбор спрема посланицу противу страних утицаја у Турској. Данас вам могу јавити, да ће се та посланица са многобројним подписима скоро разаслати. Речени одбор спрема и неко писмо противу династичких фракција; ове се опомињу да небуду оруђе стране политике. Босна кад престане бити падишина, мора бити српска; а множењем династија у Србству само туђинцима у рачун ићи може.

Бугарски слободњачки одбор желио се са главним босанским одбором споразумети. У тој цели био је неки бугарски посланик амо стигао. Надати се, да ће и бугарски одбор одобрити што је главни одбор босански прогласио равноправност свију у Босни живећи народа — и дао јамства Турцима за њиову имаовину и вероисповед.

Ми се ваља да покажемо да смо зрели за слободу, и да ценимо све народе и све вероисповеди; нама је нужно споразумлење са Хрватима, Бугарима, Чесима, Словенцима, Русима, Пољацима.

Одбор напредује; чланова сваки дан више.

Бошњаци, који набављају рану за турску војску, изјавише, да без новаца недаду више ништа. Падиша изгубио сав кредит.

---

О. **Петроград** 3. марта. (Руске партије.) Сигурно сте чули доста пута о „руским Немцима“, „руским славенофилима, руским нигилистима,“ ама је тешко определити мњења појединих партија у земљи, где нема јавности, где нема парламентарских дебата, где нема слободе штампе. Ту треба све самом видети сопственим очима, па и то неможеш казати, да ли си баш добро видео. Еле како му драго тек боље ишта него ништа и ја ћу да вам укратко нацртам партије у Русији и њихова мњења (разуме се по мојој увиђавности.)

Погрешно се говори у Европи да Немци у Русији састављају прогресивну партију, но тако исто погрешно је и то да сво зло у Русији произлази од Немаца и да су они једини зановани ретрогради — конзерватовци, непријатељи словенске руске цивилизације. (Почетак реда.) Московски бојари, велика властела руска васпитана под игом монголским по дворовима руских првих царева, који су били тако исто неограничени господари као и ханови монголски — била је изненада принуђена реформама Петра великог да се цивилизира. Шта су они могли примити од цивилизације осим голе форме (наш почетак образовања томе је најбољи пример.) Ништа се није могло лакше догодити до то: што деца бојарска — размажена служењем и улагивањем робова код своје куће — послана Петром у Европу да се уче; доведоше у своју отаџбину салонске бадаваџије и улизице, место истино учених људи; а место изображења — донесоше нове моде. Но тако исто је истина да Петар велики није у Русију донео само голе форме. Он је Русију довео у непосредну свезу с Европом и тиме је отворио врата европској науци — она је морала ући у Русију. Живе мисли нашле су живе људе. Од тог тренутка започела се у Русији тројна борба (не двојна — као што се обично говори.) Надри-цивилизација са својим формама и новим модама борила се против конзервативне старине, која као свето чуваше své своје монголско насљедство заједно са кореним руским словенским обичајима. С друге стране живе мисли — истинска цивилизација — ступале су полако и страшљиво у Русију и почеле своју подземну војну против оба споменута противника, који новог борца нису дуго и дуго примећавали — чак до последњих времена. То су три главна правца у Русији. Разуме се у дугој борби дугим временом неки су од противника попустили од својих првих идеја и примили противникове; неке су се партије разделиле и образовале оделења, која су у неколико ближе к другој партији — но у главноме та три правца и данас суштаствују.

Прва партија зове се немачка. Но немојте мислити да у њој већину састављају Немци. Огромну већину у њој састављају Руси, јер њој принадлежи већина руских „дворјана“ и богаташа (треба само прочитати имена руски велики сановника). Немачка зове се по тому што Немаца у другим партијама нема (а неможе их ни бити, кад се само погледа на определење тих партија). Она је давно проиграла свој први значај, као да она заступа „прогрес“ против консерватизма, па је и оставила све шупље фразе, којима је то доказивала. Сад она нема ништа на својој застави осим „државног поретка“. Значи та се партија бори просто за свој лични интерес, за своје суштаствовање. Та је партија за сада владајућа.

Друга партија — то су Славено-фили или како они оће да се назову: руска народна партија. Њу састављају сами чисти Руси; њој принадлежи огромна већина књижевника и она већ има врло важних чланова међу лицима „управљајућим.“ И они су истина у млогоме отишли у напред од првих својих принципа (тако н. пр. од монголског насљедства нема ни спомена), али још они под именом „словенског-руског“ заштићавају давно преживеле идеје које су опште свима неизображеним народима. Они се неборе за слободу свог народа, него за „руско државно јединство“. (У „отеч. запискама“ био је у новембру чланак „Руска народна странка“ где су се јавно признала та начела.) На њиховој застави непише „прогрес“ већ: „Православије, самодржавије и народност.“ (Негледајући, што правосл. и самодрж. неиде заједно с принципом народности). Појмљиво је после тога: зашто они непризнају народност мало-русима и зашто терају руску владу, да употреби све мере како би се уништили Пољаци. Они траже слободу само у колико то није од штете за „руско државно јединство,“ т. ј. траже је само за себе. У сопственом словенском питању они се деле на двоје. Већина под маском Словенства жели да рашири руску државу. Њима је православије желудац, што преварује у Русе“; они би дали „Чешку Немцима само да добију Галицију; (њине собствене речи) они доказују руском народу и влади, како „Словени чевну, да их Руси покоре.“ Мањина Славено-фила то су истини заштитници славенске наде, премда се јединство Словена код њих врло често изводи не из природних интереса свију Словена а по њиним средњостепеним „крвним и религиозних“ симпатија.

Трећа партија то су руске „Нигилисте.“ Они су примили (њима је то име с почетка било „издевено“) то име зато, што они заиста уништавају — одричу мњења и једне и друге руске партије. Они одбацују и празне форме европске надрицивилизације, и лажну национјалност Славено-фила. Место тога они усвајају живе мисли европске науке и раде с том помоћу на развитку — прогресу — сопственог народа. Они одобравају словенско јединство само на таким основима, који би осигурали развитак свим народима словенским; они теже за уједињењем словенским, из сазнања што се тиме уједињавају све њихове умне и материјалне силе за општу сарадњу, како би се што пре догнали остали образовани народи. Они сматрају уједињење и слободу Словена (као и уједињење и слобода сваке друге народности) као корак к утврђењу братства и љубави међу појединим народима, као неопходно средство за осигурање мира међу људма. То су истина — свесни Словени — то је руска омладина. Та се партија дели на више части но оне се све слажу у општим принципима у „нигилизму“. Она нема никаква уплива на власт.

---

## ГЛАВНИ УЧИТЕЉСКИ ЗБОР У ЦРЕПАЈИ (ГРАНИЦИ.)

(Свршетак.)

После говора Илићевог говори А. Данкуц како неки извесни свештеници у неким извесним местима желе да су паше а учитељи њиови робови и тако дакле ни сами не врше смисао ови речи „Љубите ближње као и сами себе!“ А предају веру и љубав! Да чудне боже љубави између паша и свештеника и учитеља робова!

После дуже дебате о важности и неважности катихизиса од год. 1774. позове председник на закључак. Би закључено „да сваки учитељ својим ученицима све молитве имаде протумачити а по препоруци г. Илића као припомоћ да се узме „Молитвослов“ од г. Ј. Вукадиновића и школски лист.

Ч. Петровић у подужем говору, после овог закључка, разлаже по ново важност овог збора и моли гг. учитеље да закључке његове озбиљније извршују како би и плода било.

Председник предлаже да се по нашим основ. школама као редовни предмети земљопис, челарство, ботаника и земљоделство предају. Примљено би да се збор обрати на друштво „за разпростирање омладин. књига“ у Панчеву да им ово препоручи најбоље књиге од тих струка.

Ј. Илић говорови како је нужно да се ученици и са Вуковим правописом упознају, јер ђаци кад оду у више школе морају га из основа учити; предлаже, да се деца уче Вуковом правопису.

С највећим одушевљењем прима се овај предлог. Та и то је један знак, јасан доказ старовољцима и опадницима Вукових дела, да се његово свугде усваја.

Председник предлаже да се и разломци (Brüche) у основ. школама предају. ГГ. учитељи одбијају тај предлог велећи да ће бити сувише за малу децу; на које г. Илић устаје и тврди да се може предавати али само основ, да деца знају шта је разломак (н. пр. $^3/_4$, $^5/_8$ итд.) и тако се предлог по овом прими.

М. Атанцковић подноша жалбу како је удо стање учитељско и што је најжалоснije да их општина уговорима потврђује и вели зашто неби и ми као немачки од регементе свој декрет имали, него, овако кад се који општинар од учитеља увређен нађе, одма прети да ће му уговор подерати.

Свештеник Б. Новаковић слаже се с њиме и вели да би требало расписати стечај на упразњено какво место путем јавних листова; на које му поручик Балај, као комесар збора, одговара да то регемента и чини но не путем новина већ публиковањем по селима.

О овој ствари није ништа свршено како ваља већ остављело времену, у ком ће сама виша власт потребу ма какве друге корисније промине увидити. Ја с моје стране велим и боље је што се ништа свршило није јер би се тиме огрешили о општине, пошто би им се тиме автономија окрњила, по којој општина

---

## ПОДЛИСТАК „ЗАСТАВИ.“

### Које су се највеће несреће у Црној Гори случиле од 1851. до 1867. и која јој највише грозаше.

Кад оно мртав лежаше Петровић владика на меканој свили и кадиви у сунчевом сјају у цетинском светом самостану, онда јадни народ црногорски стичући се над врховном главом жалосно јадиковаше и до неба вапај подизаше, говорећи: „куку нама сунце сјајно прерано ли нам зађе за облаке, те остави све нас саме без оца и мајке тужне и жалосне, куку нама славо, заштито и обрано наша, куку нама свети владико и љубазни господару?“ Овако растужени без икаквог притворства и у црно завијени народ савијаше се за пуни шест недеља дана око своји љути стена просипљући горке суве на угашено огњиште своје крушне домовине. То заиста беше велика несрећа по онај добри народ, који сарањено добро у свом милом господару свесрдно оплакиваше.

Но тек што им мало после светли сунца зраци иза мутни облачина синуше, тек што им милозвучна јека од гусала и гласно певање горостаса као муњевита сила кроз раслабљене живце стаде пролетати, угледаше са суморног чела поноситог гњезда, где се јосају ураханске мрчаве од града Бара до Јаворја и поља Грахова, одма се своме јаду осетише, те почеше спремати дара за уздарје; а кад видеше где се ваљају брђанске главе испод скута падишини синова, онда јуначки угрезоше у дим и гариште, те почеше грдно проређивати дивље чете крволочни зебека и зуава. — Но при свем том што ти синови славе удвојише гвоздену снагу бранећи себе и слободу златну, немогаху одолети сили божјој и многобројној царевој војсци; и то које зато: што немаху довољно бојни справа; које зато што се неки несретници на серашћерове дукате слакомише, а највише зато, што им кукавна сиротиња и све живо благо од глади и студена леда и снега на очиглед скапаваше.

Онда заиста беше велика мука пала на јунаке! а с врхова крвави стена одјекиваше тужни лелек несретне сиротиње у бурни вал пустог мора јадранског.

Ову вељу несрећу у последње време сматраше Црна Гора као осушена поља благодатну росу небеску, јер видеше са сувним оком где им неверну браћу Брђане, како по раскопаном огњишту, тако и по крвничким сарајима стиже материна клетва, па се страшно гнушаваху од онаки лакоми жеља и грешни умишљаја; измерише снагу упарађени чета Отмановића па се вешто извежбани приправише опет с њима љути бојак бити; и дорастоше хитри соколићи наспрам грабљиви орлова. — Па кад осетише петороструку снагу онда на ново крваве сече започеше, те исекоше и затворише љуте Арбанасе и Херцеговачке зулумћаре; ослободише осам велики племена своје миле браће јадне раје сиротиње, и узвисише тробојно перо на светлу копрену дичне слободе са сјајном победом граховске катастрофе. —

Авај куку леле и помагај честити падишо викаху арбанашки и херцеговачки курири испод султанови сараја! — Разјарени царев диван на ново закључи Црну Гору победоносном Абдуловом племену подврћи.

Међу пресиљеним духовима Црне Горе пливаше и гениални дух витешког кнеза Данила, али му страшни глас смртоносне пушке недаде доживети да види ужасни протегљај мрког пламена од широка Гацка до реке Црнојеве, и да чује како му на хиљаде падају они горостасни борови с којима мишљаше грдне развалине пустог Призрена подићи! —

С једне стране туга и жалост за витешким кнезом Данилом, с друге паклена претња свирепог старине Омера, поче се на ново товарити на непреклони врат црногорски исполина. — За седам месеци страшно урлање крволочни зверова кољући се по мрким стенама Црне Горе, продираше небо у облаке! Хиљадама нагрђени лешина стропоштаваху се под преле заставе горди синова славе, а хиљадама тужни рањеника завијаху на ледене груди равнога Цетиња и белог Скадра на Бојани.

У овој ужасној страсти и грдној несрећи сваки дан слушаху изнемогли Црногорци, како им немили крвници још за живота чате самртне молитве.

Па ни смрт великог војводе Мирка, и љута колера не потресоше најмање рањене груди јуначког народа.

Но све ове велике несреће као год што се на јадну Црну Гору трпаху, тако се у своје време које милости божјом, које отважним прегоревањем у њој истој и распадаху.

Али једна несрећа која управо из срца славне слободе искрену; беше најопаснија; јер вадржа своју страшну ролу кроз читаво ово ужасно време. А то је: проклета свађа господствујуће куће око грабљења самодржног трона. — Ова је несрећа како крвавим тако и грешним насиљем кршећи гвоздене ступове јездила тек само да до свога величанства дође. Она је била најцрња зато; што је сваки свесни родољуб стрепећи мислио, да ће зацело ону пламтећу воштаницу косовску на веки Српству угасити; што је паклени пламен јадну слободу не с краја него посред живог срца лизао; што је међу собом соколовско јато грдно помутила одакле се грдна зла изродише; што је до три стотине крилати лавова а међу њима и славног господара у цетинској костурници сурвала; што је до три стотине душа немило одпратила да се образују покрај ђил-бабиног тамбура, а толико их се и данас по Аустрији налази којима се грозна сентенција над главом лепрша; што је Црној Гори снажно пречила педесет девете године у договору са Францом и Италијом ступити, а шеседесет шесте с крвљу претила ако се с Италијском и Пруском уву примакне; гди је Црној Гори већа срећа потонула коју само векови накнађују!!! —

Но фала милостивом Богу као год што оне несреће с лица светлог образа српске слободе исчезоше, тако се је и ова на танке гране снизила. —

Црногорска емиграција у Аустрији некад беше силна а сад се је врло смањила; јер: Перо Петровић председник сената црногорског изданy у Котору граду латинскоме. Стеван Перовић ердар и сенатор цуцки порину у стамболско блато из кога се више не диже.

у тим стварма има сама да одређује, како ће радити.

А што свештеник Б. Новаковић вели да треба јавним путем стечаје разписивати то се правда од сваког јер то је најсолиднији начин а не публиковањем као да се цена меса за касапе означује. А за узрок томе што се неради солиднијим начином, држим ово, што општине не држе јавне листове па ко би знао где и како је стечај расписан. Но сад пак као што ће се мањи местни зборови држати редовно, добро би било да сваки од истих појединац ал исти лист јаван држи, а региментску власт ваља умолити да преко истог листа стечаје расписује.

И то је последњи закључак био после којег се заврши учитељски збор у Црепаји.

А. Кнежевић, који почетком није сватио праву циљ збора, но доцније увидившије био је од најревноснији суделача. — Покрај тог лепог заузимања о напредку наши школа беше и једна тужна слика — смрт М. Живковића немачког учитеља, ког су до гроба сви учитељи одпратили. И то је нешто одузело времена збору те су се тако мање саветовали а сутра дан одоше сваки својој кући, у најлепшој жељи да врше закључке овога збора.

∞

## Беседа

**коју је владика Никанор Грујић био спремио да говори приликом већања адресе на загребачкој скупштини.**

(Продужење.)

„А како би изгледало то сас им другојачије, да су рекли они том приликом: браћо, ми остављамо на страну мртви језик латински, оставите га и ви. — Ми уводимо у јавни живот код наше куће, наш језик, — уведите и ви и код ваше ваш. Ми ћемо писати одсада вама нашим језиком, а ви пишите нама вашим. Или кад су већ изрекли законом, да ми пишемо њима њиховим језиком, зашто нерекоше, да ће писати и они нама нашим. Те речи њихове пресекле би и угушиле код нас наједанпут све неповерење наше к намерама њиховим. А ми их јамачно неби окривили у том последњем случају панславизмом, као што их неби осудио у првом ни остали свет, да су неправедни за то, што се држе према нама и у језику начела равноправности народне.

„Али они не само да не рекоше од свега тога ништа, него неспоменуше ни онда, па још ни данас нигде ни једне речи за наш језик па ни толико само, да га можемо употребити у домаћој управи својој.

„Било је додуше, колико се опомињем у Пешти — хирлапу у оно време говора о томе, да њима неби било противно, кад би употребили ми језик наш у управи домаћој, али под тим уветом, да њима пишемо њиховим језиком; но и то је остало у Пешти-Хирлапу, и није изишло никада на поље законодавства и јавне управе земаљске.

„Па и за ово што сад расправљамо предмете саборске нашим језиком и што га употребљавамо у домаћој управи својој, немамо у заједничком законодавству никаквога закона.

„Нека ми каже сад ткогод, је ли било у том начину поступања штогод, што би могло улити у нас, колико толико поверења према намерама њиховим, и што би нам могло осладити заједницу с њима?

„Али нетреба, да казујемо ми, — они су нам одговорили и сами ба то кад су видили, да су загазили тим поступањем својим у невоље.

„Поводом тим предложио је Кошут Лауш године 1842 у жупанији пештанској: неби ли било цељи сходније, неодкинути Хрватске од круне угарске, али одцепити и законодавство и управу њену од Угарске? И тај предлог био је примљен у жупанији пештанској, али није нашао у другима никаква одзива.

„Тим истим поводом грмио је те исте године Сечењи Иштван у академичкој беседи својој противу њих због тога, што претерују у неправди према нама и према другим народностима.

„Из тог истог узрока написао је године 1843. Вешелињи Миклош онај знаменити „Созат“ свој; у ком је предлагао међу осталим, да се сједине Славонија, Хрватска и Далмација у једну краљевину и да остане та троједна краљевина под круном Угарском, а да има за себе одељену од угарске земаљску управу на славенском језику своме.

„Најпосле и најновији један хисторијописац њихов, који није велики пријатељ наш, исповеда јавно, да су неправо радили што су наметнули језик свој Славонији и Хрватској силом, и тако, вели, као да те краљевине нису спрежнице, него као да су подложнице њихове.

„А то су били и по памети и по духу међу народним посленицима њиховим све сами већуни, који су носили највеће и најважније улоге у преображавању земље и народа свога, — и за које неможе рећи нико, да су били наклоњени више нама, него себи.

„Па кад су мислили, говорили и писали тако ти виђени и чувени политички драматурзи њихови; је ли могао видити и наш народ у том начину поступања њихова друго што, него то што они говоре, и је ли се могао надати, кад чује те речи њихове, од заједнице своје с њима другом чему, него погибељи и пропасти народности своје?

„У то исто време задавала нам је велику бригу борба, која се водила за автономију краљевина ових.

„Ко је пратио делања ондашњи сабора угарски, а особито од 1833 године овамо, тај није могао наћи у њима за нас ништа друго, до од њихове стране предлог за предлогом, закон за законом, који су управљени били непосредно или посредно противу автономије земаља ових, а с наше стране није се могло чути од поклисара наши у последње време ништа друго, до улагање ограде за оградом, просведа за просведом, док није потрпало и то све развалинама автономије наше — и док није избило, знате које године, испод тих ровина својих на поље и уродило оним горким и опорим плодом, од кога су се скупила уста и утрнули зуби и нама и њима.

„То су били плодови јединства државнога, и оне незгоде због којих смо се одкинули од њих, и које ја неспомињем зато, што су биле, већ што желим, да их више небуде; а ако желите и ви, може бити и они то исто, онда неби требало уносити у погодбу тог имена: Ne qua inter sanctos ignes... Hostilis facies occurrat et omnia turbet.

„Да идемо сад ближе к самој погодби.

„Кад су прешли дани они, којих сад већ више нетреба ни спомињати, и кад је настало после тога и код нас и код њих оно стање које назива њиов Сечењи допозаи и донекле уставном слободом; шта смо радили ми према њима?

„Ми смо изрекли 42. чланком нашим, да је прекинута свеза наша с њима изузимајући особну заједницу, и на темељу самосталности своје задржалисмо за се целокупност земаљах наших задржали смо законодавство и управу у свима струкама народнога живота осим војене, новчане и спољашњих послова, увели смо народни језик наш и у закондавство и у управу, у колико је било и једно и друго то поље у власти нашој, и изјавилисмо уједно да неби били противни ступити и у ужу свезу њима, кад би они признали 42. чланак наш.

„А шта су радили они према нама? Они нису признали, да је разкинута међу нама заједничка свеза и стога гледишта свога чинили су се и невешти свему ономе, што се збило до онда, како су одредили по једносталности правној за нас један бели лист, но нису нам послали овамо него су нас позвали да идемо у Пешту, и да се упишемо онде у сабору њиовом на њега.

„И с тим се свршила прва саборска седница у том предмету и код нас и код њи.

„У другој саборској радњи ми смо се већ били приближили к њима, јер смо изрекли, да нам није никако згодно, решити без њих државноправнога питања према заједничкој круни и према аустријским краљевинама и земљама.

„И на том основу одредили смо и послали к њима у Пешту на договор краљевински одбор наш.

„али они нерекоше већ више да немогу решити исто државноправно питање ни они без нас, па зато нису нас ни нудили већ више тако млого с белим листом него су га окренули другој страни и испунили га другим нечим, а не 42. чланком нашим.

„И тако ми смо се држали неким начином свезе, коју смо огласили за прекинуту, а они се нису држали свезе, коју су сматрали увек за непрекинуту.

(Продужиће се.)

---

Јова Шпадијер ердар и сенатор цетињски стропошта се у свој неустрашиви понос преко прекраног јеверда́ра. Страшног јунака Сава гарова Вуксановића црмничку перјаницу пробише врући куршуми везени шишана. Поноситог војводу Машута Миљијића устрели гром у сред Београда. Тодор Кадијић и Пуниша Павићевић предадоше Богу душу на ченгеле. Гласовити витез, ердар и сенатор Мило Мартиновић и граховски јунак капетан Стева Шпадијер леже ватрпани у своје вечите дворове. Ђорђе Петровић подпредседник сената лежи недвижимо у латинском приморју. Велики јунак Крцо Петровић, такође подпредседник сената савија се као сирак без нигди никога по трестинској риви. Крсто Машанов Петровић заборавио је на своју домовину тргујући са талијанским луком и у рисанским лулама по белом Загребу. Прота цетињски Шпадијер побацио је све своје мудрине шетајући се у већој тузи по брегу Дунава као Јеремија по обали Вавилона. А за остале ни спомена нема.

Ово сам које за то, милом Српству пред очи ставио да има појатија како о свим незгодама црногорским тако и о овој највишој; које зато, да се мила браћа Срби у сваком збору и сабору од проклете сваће као од живе ватре чувају, које зато, да ни једно родољубиво срдашце од овога зла више не зебе; а највише зато да неулаже велики кнез Црне Горе велике државне интересе због емиграције црногорске, него да слободно без икакве обмане своме великом позиву корача.

Р.

---

С. Вуковар 17. марта. Чудно ми је, да ни један код толиких дописника, који се досеље тако рећи све надметаше који ће пре ма и најнезнатнији догађај какав саопштити, не нађе за вредно бар у неколико речи онакав један појав на јавност изнети, који је од великог утицаја на овдашњи друштвени живот! Па како већ од то доба ево две недеље прође, а још нико ништа о томе не јавља: то се ево сам усуђујем.

Овдашња свестнија трговачка и занатлијска омладина, увидивши од какве је велике користи, по овдашње грађанство и његов друштвени живот, удруживање, било у којој струци, у братској слози склопило је певачку задругу да по својим млађаним силама унапређује, развија друштвени живот. За кратко време толико је у своме раду успела, да је кадра била у недељу 3. марта у просторијама „друштва дворане“ приредити једно се́ло, које је на велико задовољство овдашње публике испало. Коме је познат овдашњи друштвени живот, ко знаде, да се по овдашњим забавама једнако чује немачка реч: тај ће лако појмити од каквог су утицаја од какве велике користи овакове душевне забаве по ово грађанство, да би се тиме досадање зло искоренило. Стога мора се сваки свестан Србин из све душе зарадовати што се и у овом месту склопила такова задруга, која је на себе узела да приређивањем друштвених забава друштвени живот унапређује, развија, туђинштину искорењује и свој језик и лепе обичаје уваља и одомаћи — једном речи да својим народним песмама и предавањем буди народну свест!

Се́ло нам је отворио наш честити брат А. Рогулић, поздравивши искреном српском добродошлицом публику. Он уједно изјави радост што се у тако лепом броју стекла на ову просту српску забаву; па онда разложи шта је се́ло и од какве нам је оно користи. — Затим нам је одпевала певачка задруга песме: „Гдје станак мој“, „Где је српска војводина“ и „Напреј“ тако лепо и складно, да ју је публика уза сваку бурним пљескањем поздрављала, што јој је довољан знак, да је на добром путу, те да само и даље с таком вољом и марљивошћу напредује. Декламовала нам је мала сестрица А. Петровића Јовановићеву песму „Малена сам“ — мали брат Ј. Грчић опет Јовановићеву „Вилу“ и браћа Деметровић и Митровић Прерадовићеву „Браћу“ сви тако вешто и с пуним осећањем, да су свакога тронули, особито мала декламаторка, као да малу Милицу Даверову гледасмо и слушасмо!

Но није све на томе остало, није се ту само певало и декламовало. — Певачка задруга знајући од каква је велика утицаја на овдашње грађанство оваквом приликом изговорена искрена братска реч, разумљива поука сврх наших друштвених мана и и заблуда, постарала се и о томе. те је тако један члан њезин Д. С. говорио о васпитавању мушке и женске деце и какве ваља да су нам матере као прве васпитатељке нашег млађаног нараштаја; а други члан А. Поповић опет своју хумореску о мужу и жени у којој је пецајући изнео њиове слабе стране на видик, те је тиме веома развеселио публику и пљескању не би краја. Сад устане вредни равнатељ „друштва дворане“ г. П. Грчић те заврши ово прво се́ло својим кратким, ал језгровитим говором, у ком нам рече, како се у души радује, што је ова проста српска забава као први покушај тако лепо и на опште задовољство испала, па се затим захвали васколиком збору на његовом доласку и нада се, да ће и у будуће овакове забаве тако млогобројно посећивати. И збор се са највећим задовољством и раздраганим срцем са овог првог се́ла разиђе, у топлој жељи, да певачка задруга што чешће приређује овакве забаве; а задруга ће гледати да се тој жељи што скорије одазове.

○|○ Из Баније 6. мар. Неко ми подбаци бр. 10. „Напредка“, и кад га већ у неке преврнух, упазим ту допис из дијецезе горњо-карловачке од 25. јануара о. г. Одма се повеселим у мисли, да је ту узор-слова светосавска из срца нашега, и у опште радост изливена о миру и љубави, о братинском поштовању и брижљивој нези морално-религиознога чуства, које нам донесоше и утврдише хришћанске светковине и — архијерејски поздрав! — Но на жалост своју грдну ја се преварих у томе очекивању!

Знадете ли шта је у томе допису? Секундари тај дијецезански поборник јаким басом војничкога проте фистилирендни тенор. И овај беди свештеника познатога ради дописа у „Застави“ бр. 108. пр. г. и ништа му несмета називати тога свештеника: „лутајућом звездом“, „фиксом идејом“ (лудовом), „икаром“, „клеветником“, „опадачем“, и већ таковим погрдама, те му прети богме с места „побуном свију!!“ А да је то доиста против свештенога лица тако погрдно изригао неможе дописник одрицати, јер изрично вели: „даровано му једно од најбољи у Банији благодејанија свесрдно прими и оберучке обгрли.“ А кад је ту своју неопроштену денунцијацију тако вешто наместио, онда тек са остентацијом подвикује: да сам ја бајаги г. „владику инсталираног оговарао вређао,“ и не само то, него да сам и неке тобоже „мртве у гробљу претресао.“ Једном речи: ја сам томе дијецезанском писцу „безпослен“ и „неблагодаран“ човек, а он је само сва срећа дијецезе горњо-карловачке. Лепо!

Него станите г. дописниче да ми ту хвалу вашу изближе погледамо:

Шта је ваше становиште? Је ли дух православне цркве? Је ли закон царски? Је ли поштење и истина? То су атрибути, које би морао имати најпре човек, који хоће да збори у име „дијецезе горњо-карловачке“ као што се ви истакосте, и дотле немировасте, док ненађосте места у „Напредку“. А ко вам верује да ви доиста та најпреча својства доказасте у горњем вашем допису? Нико, и опет велим нико разуман и на врлине људске ко је склоњен. Или можда држите да вам посао ваља, само за то што је наштампан. Зло мислите; јер како год имаде неваљалије људи, тако имаде и неваљане пресе. Кажите бога вам: са каковим образом бедите и грдите свештеника у Банији на најбољем благодејанију! Чим ћете доказати да је и који други а камо ли тај свештеник таково звере, како га ви пред светом молујете? Похвалисте ли ви „мртве“ који таковога попа узеше? Похвалисте ли живе, који таковога попа на најбоље благодејаније поставише? — Видите ли сад да вам посао није пребран, и то је тек погрда на свештеника, кога у осталом ви нисте ради да га ја „попом“ називам. — Него ви волите титуле, и исповедате фактично оно познато начело: „наш народ ништа не ваља.“ То је ваш занат свагда био, само да се ви блистате. Тако смо и отишли ми у кукавице у овоме нашем удом Гергезину, нити уза вас смемо се надати хришћанском начелу: „друг друга честију болша творите!

Је ли вам што дужан тај свештеник? Или за то га натежете да вам свет верује, да је у Банији одзвонило глоблењу? Die Schlange ist im Grase. — „Твори друже на неже прищелъ јеси!.. Ако ли вас чује г. владика, могли би се ви под нокат уједати. Ја ништа не велим.

Сад да пређемо кратко на правну страну тога дописника. Он се заузео да брани проту Кукића, Опачића, незнам још кога, и — г. владику. Кукић је „штилиста добар“ па ипак он треба — тутора! Опачић уме латински, па ипак треба — секунданта! Владику једнога заступити, то је до душе угодан посао у новинарници за коју се пре није марило ни чути код тога дописника. Али је то све кукавно кад се н. пр. прота мора бранити од свога братства! Па ако збиља дописник имаде пуномоћ (што он нигди не каже) питамо га, гласи ли му и на изригане погрде? Јер знамо да све оно важи, што је за тебе други учинио, као да си сам то чинио. (Quod quis per alium facit, id ipse fecisse putatur.)

Најпосле јесу ли се општине овамо придружиле уз Дубичку у послу нашега конгреса, то не спада овамо; па то би најлепше било, да сте ви у средишту за тиме стали, и народ на тај смер спремили. Него ви волите грдити и мразити народ, па тек заслањати се за Дубичку општину, само да је за срце уједете и тобоже осрамотите, да је она „натражњачила“! Онда је таковоме перу све допуштено владикама; онда су владике наше сиромаси и „физично“ стање им неваља (шта то рече човече, ако у Бога верујеш?!); онда су канони и турски коран једнаки; онда конкурс нема практичног значења овамо; онда испит не треба протама и т. д.

Са таковом величином ја се богме немогу мерити, и радо полажем оружје пред таковим гигантом, те смо сретни да су прошле покладе, и у дијецези горњо-карловачкој непевају више:

„На рекама покрај вавилона,
„Сјећасмо се плачући сиона. —

И. С. Из Печуја 23. марта. Ни једна година није прошла а да није који цветак на пољу српске књижевности увео; ни једна година није прошла, а да се није по који брат из круга млађане Србадије у вечност преселио.

И ми овде изгубисмо једног члана и онако мале омладине, изгубили смо верног друга, никад незаборављеног брата Јована Комадиновића, кои је VIII. гим. разред свршаво.

После тешког боловања од три месеца, однесе га отац, парох хидашки кући, да сам свог јединца послужује, да син у наручју свога оца дух свој испусти. Код куће је лежао три недеље, де је 7. марта о. г. око четир часа после подне у пролећу свог живота умро. У њему оплакује отац свог јединца, а ми изгубисмо верног друга. Тело му је 9. марта матери земљи предато, и премда је гадно време било, пратња је сјајна била. Осим два калуђера из Грабовца и два свештеника, који су га обучени пратили, присуствовао је при укопу и калвински духовник; мало и велико је хитило, да покојнику последњу почаст да. За сандуком је ишо тужни отац и мала сестрица, који су јецајући небројено пута име незаборављеног им Јована спомињали. Пре него што су га у раку спустили, опрости се од покојника красном беседом г. Урош Марковић парох печварски и г. Бољарић, учитељ сачки.

Умро је, али спомен ће му увек у срцу његове браће остати. „Лака му земља.“

---

## Угарска.

— (Са сабора.) У седници од 26. марта пријави председник пре свега петиције што су сабору стигле и међу њима петицију торнанске жупаније и срп. општине Ст. Мартон да се питање народности што пре реши. Иза тога је сибињски заступник Ранихер мотивовао то, што сабору предаје три жалбе у питању о саском грофу, који је са звања скинут. Иза још неких ствари реферовао је Керкапољи у име средсредног саборског одбора о обнародовању закона и о установљивању трговачких и занатлијских комора. Централни одбор предлаже у министарским предлозима понајвише стилистичке измене. Затим Игњ. Качковић чита извештај централног одбора о законском предлогу у ствари грчко-источне цркве. Ту централни одбор такође предлаже неке промене, које ћемо у идућем броју прибележити. — Министар Лоњаји затим јави сабору да ће буџет за г. 1868. заједно са закон. предлозима о јавним теретима поднети сабору у првој седници иза ускршњих ферија, а то је 4. (16.) априла.

— „Мађар Ујшаг“ доноси на челу листа писмо Кошутово у коме Кошут изјављује, да он није писао онај одговор на Клапкин чланак, као што је Клапка изнео, јер он никад не пише безимено него се потписује; на крају писма вели Кошут, да одкако Клапка седи на десници саборској, да му није ни пало на памет да се бави са његовом личношћу, са његовим назорима и политичким положајем.

— Кошута су у сабору верификовали и већ се почело поговарати, да ће он доћи да у сабору своје место заузме и да се уједно пред хонвидском скупштином сам против нападаја перцелових брани. Од тога се Деаковци и влада јако поплашише, те сада већ у „Пешт. Кореспо.“ има званично „да се Кошут ма да је верификован ипак не може у земљу вратити док неда од себе реверс, да признаје земаљске законе и законитога краља.“ На то наравно да Кошут неће хтети пристати.

— Ђен. Перцел сада путује по главнијим местима те агитује и говори против Кошута и крајње левице, и увек оће то да докаже, да Кошут год. 1848. није био ништа, него да је он (Перцел) све радио. Бечки официозни листови сада уживају у Перцелу, али међу Мађарима се појављују сасвим друга мнења о њему, има их који кажу, да је подплаћен, да против Кошута виче, а други опет веле, да му се неће бити што пореметило.

— Угарска је заступничка кућа допустила, да се против Бесермињија изврши пресуда поротна.

— Они пет милиона франака, о којима Перцел каза, да их је Кошут г. 1866. на револуционе цели добио, дају повода „Ф. Цтгу“ да ово примети: „Вршак Перцелове тужбе против Кошута у томе је, што овај још није рачуна дао о оних пет милиона франака, што их је на револуц. цељи добио. Ми овде примећујемо г. Перцелу, да је тиме многу господу из свију странака до зла бога поплашио; јер ако би се Кошут сада одлучио, да учини Перцелу по вољи и ако би поименце рачун полагао, ту би било скандала, као што га још нигде на свету није било, и тај скандал зацело не би левици шкодио, него оним владиним људима, који данас оће да будуће краљевски него краљ сам, а овамо им још пре неколико месеци није нимало зазорно било, да по који новчић од оних пет милиона у свој џеп метну.“ То би био дивни скандал!

— Важно је питање, које у Угарској свестрано претресају, а то је питање о жупанијама, које ваља у склад довести с парламентарном владом. Једном бечком листу пишу из Пеште, које су главне мисли и основе, да се та цељ постигне. Жупаније су, тако се вели, политичко-административне корпорације подчињене парламентарној влади. Као такове имају оне вршити наредбе владине но не безусловно; нечинили им се која наредба сходном, могу се обратити на министарство с молбом, да ту наредбу натраг узме; ако ово и по други пут ону наредбу извршити наложи, онда је жупанија мора извршити на сваки начин, а једини јој пут остаје обратити се на сабор. Старо право узкраћивања остаје жупанијама кад се од њих тражи порез, који није вотиран, ил новци, који нису дозво-

љени. Ту се може жупанија одупрети, ал ако се ради о приправним радњама за побирање пореза и новака, онда жупанија мора извршити наредбу министарства.

## НОВИЈЕ.

— Ђенерал Игњатијев, руски посланик код порте, навезао се код Бајзјаша, као што отуд телеграфишу, 26. марта (7. апр.) за Цариград. У пароброду сусрео се, вели се, са агентом Србије који у Букурешт путује.

— Једне бечке новине беху донеле глас, да је у Влашкој буна букнула, и да је Аустријски заступник у Букурешту добио из Беча налог, да енергично заштити Аустријске поданике. Од истог Аустријског заступника стигао је, потом, један телеграм, по коме у целој Румунској мир влада.

# Срби и Србкиње
## у Новом Саду

**Којима је стало до напредка народног, позивају се, за трећи дан ускрса, на скупштину која ће изабрати омладински местни одбор за просветне и добротворне цели.**

**Од стране „друштва радиности“ позвани су, да се сами јаве који су вољни да буду чланови омладинског местног одбора. А прва скупштина Србкиња, држана у вароши овој у недељу 17. марта 1868., закључила је да исти одбор буде састављен заједнички од Срба и Србкиња, као што су и просвета и добротворство заједничко право и заједничка дужност мушкиња и женскиња.**

**Скупштина која има да трећег дана ускрса избере омладински местни одбор, држаће се у дворани „друштва радиности“ „код зеленог венца“. Састанак је у пет сати по подне.**

**Истог дана у вече, и у истој дворани, пошто се скупштина сврши, држаће се „село“ приређено од друштва радиности.**

**У Новом Саду уочи Ускрса 1868.**

Пред. прве скупштине Србкиња Начелник друш. радиности
Софија Пасковића. Др. Стеван Павловић.

### Списак имена оних који су што на фонд уједињене омладине приложили.

(Скупила Тереска Барићева рођ. Вуја у Панчеву и послала у име прилога на издавање омладинских књига.)

Персида Барићева, 4 ф., Анка Барићева 4 фор., Рахила Бошковићева 3 ф., Тереска Барићева рођ. Вуја 5 ф., Олга Влаовића 5 ф., Софија Димитрова 5 ф., Катарина Ј. Јовановићева 2 ф., Катарина М. Јовановићева 5 ф.. Катарина Лукићева 2 ф., Катарина Мишковићева 4 ф., Персида Маринковићева 3 ф., Марија Максимовића 3 ф., Софија Поповића 2 ф., Софија В. Живковића 2 ф., Катарина Драгичевића 5 ф., Јулка Николића рођ. Јојкића 5 ф., Олимпијада Ј. Ока 2 ф., Катарина С. Ока 2 ф., Мила Ј. Обрадовића 3 ф., Милка Г. Прито 2 ф., Етелка Рајићева, ђаковница 2 ф., Љубица Рајића 2 фор., Анка Петровића 2 ф., Милка Јовановићева 2 фор., Ана Х. Стојановићева 5 ф., Марија Радотића 2 ф., све из Панчева; Милица Вуја 5 ф., Марија Р. Јанковићева 5 фор. обе из Липове. — Свега 93 фор

(Скупио председник годишњег одбора омладинског.)

Мита Савић, гостионичар „код беле лађе“ у Новоме Саду 1 дукат.

Сума нових прилога 93 ф. а. вр. и 1 дукат у злату.

Овој своти кад се дода у 25 бр. „Заставе“ од о. г. означена сума у износу 5 наполеондора и 4 дуката у злату и . . . . . 1065 ф. 62 н.

Онда износи фонд уједињене омладине српске . . . . . 1158 ф. 62 н. 5 наполеондора и 5 дуката у злату.

У Новоме Саду 28. марта 1868.

Г. Гершић, ср., тајник годиш. одбора. А. Хаџић, ср., председник год. одбора омладинског.

Имена даљих приложника за беседу, коју је приредила „Преодница“ у Пешти 12. јануара т. г.

Браћа Аврам Дунђерски, Стеван Стевановић Раља и Ј. Манојловић послали су нам из Сентомаша од скупљених добровољних прилога 74 ф.

Приложили су гг. Ђорђе Радосављевић 1 фор. 50 н., Милан Јојкић 1 ф., Ђорђе Јовановић Кишјанош 3 ф., Милош Јојкић 20 н., Јован Вујић 20 н. Јов Медурић 11 н., Мита Јоић 14 н., Гавра Ђендић 10 н., Ђорђе Чолић 34 н., Кузман Јоић 15 н., Н. Н. 15 н., Петар Чолић наместник 2 ф., Вељко Поповић наставник 2 ф. Чедомиљ Бошњаковић 1 ф. 10 н. Н. Јаковљевић парох 1 ф. Сима Симић свеш. из Кикинде 1 ф., Јован Симић Кикинђанин 1 фор., Стеван Раљин 1 ф, Лаза Манојловић Димин 1 ф., Шандор Ација начелник 1 ф. Стеван Бошковић земљомер 1 ф., Емил Калениħ угоститељ 1 ф. Јов. Сарић 1 ф.. С. Алексијевић 1 ф., Евица пл. Николић 1 ф., Тоша Димин 1 ф. Тоша Гавански 1 фр., Мита Дракулић 1 ф., Никола Севкић 1 ф., Коста Бараковић 1 ф., Лаки Нандор апотекар 1 ф., Лазар Гавански Србин 1 ф., Пава Манојловићева 1 фор., Милан Јоцић 1 ф., Браћа Стефановић 2 ф., Глиша Манојловић 2 фр., Аврам Дунђерски 1 фор., Пера Дунђерски 1 ф., Паја Петровић Србоградски 1 ф., Матија Краљ 1 ф., Паја Дамјановић 1 ф., Јован Настић 1 фр., Младен Стефановић 1 фр., Миковић Нестор 1 ф., Лазар Дунђерски 5 фр., Тоша Хачић 5 ф., Милутин 1 ф., Леса Нићин 1 ф., Младен Манојловић Димин 1 ф., Јоца Манојловић Димин 1 ф., Паја Манојловић Сиричика 1 ф., Сава Каћански 1 ф., Лаза Каћански 1 ф, Лака Сарић 1 ф., Авр. Петровић 1 ф., дворана „Призрен“ чрез Васу Јакшића 1 ф., Јован Симин кројач 1 ф., Велики Михајло повереник код г. Дунђерског 1 ф. Јован пл. Николић Цавер 1 ф., Радивој Мудрински 1 ф., Мојсије Крауз јеврејсвојевољно 1 ф., Г. Ђуриновић градомеђски заклетник 1 ф., Велимир Ђукић 1 ф., Браћа Попић Чизмари 1 ф., Лазар Нићин 50 нов., Шијачић, Дожић и Кечићски 60 н., Милош Продановић 1 ф., Мита Алексијевић 1 ф., Ђорђе Ђорђевић 1 ф., Сима пл. Николић 1 ф. Свега 77 ф. 9 н.

Од ових је новаца потрошено на телеграм за беседу, на коју су новци купљени — 3 фр. 9 н.; остало је дакле на чисто 74 фор.

Ови ће се новци послати председнику год. омл. одбора.

Чист приход са ове беседе износи досад 601 ф. 60 н. 2 дук. и 5 наполеондора. — Телеграм, кога су Сенгомашани на беседу одправили, гласи овако: „Распаљујте народну свест нека се очеличе духови за велику радњу народну, коју с нестрпљењем очекују сви Србобранци.“

У Пешти 18. марта 1868.

Миливој Топонарски тајник. Стеван В. Поповић председник „Преоднице.“

**Свечана игранка,** која је ради Еманципације у корист сирота без разлике вероисповести за дан 14. (2.) марта о. г. одређена била, одржаваће се у суботу 18. (6.) априла у дворани код „царице Елисавете.“

Са истом игранком би ће скопчана и добитна лутрија, на којој ће се разни сребрни, порцелански и галантеријски предмети у вредности од 400 фр. — средством 100 сгодитака изигравати.

Од млогобројног саучешћа одавде и околине, као и од елегантног и чаробног приређења надати се је, да ће ова игранка не само свима жељама одговорити, него да ће још и интересантна и занимљива бити, тако, да се са пуним правом „свечана игранка“ назвати може.

Уједно позивамо најучтивије поштовану публику одавде и околине — коју лично позвати неможемо — с том молбом, да би из обзира на добротворне цељи у великом броју при овој игранки учествовати доброту имали.

Улазнице могу се до игранке добити у трговини: ГГ. Вилелма Епштајна, Илије М. Христића, П. Гелиша, Ернеста Шлезака, М. Р. Стојковића и у посластичари Г. Ф. Петермајера као и пред саму игранку на каси и то: Улазница за 1 особу по 1 ф. 20 н.; за породицу од 3 особе по 2 ф. 60 н,; за породицу од 5 особа по 4 ф. — Срећка једна даје се за 35 н. Добровољна преплаћивања обзнаниће се после игранке. Одбор.

### Књижевне новости.

ПОЗИВ НА ПРЕДПЛАТУ НА

## „ТАМИШВАРСКИ ГЛАСНИК“

недељни лист за јаван живот, трговину и обртност.

Потстакнути израженом потребом по наш народ, нарочито на овој последњој стражи, одважи смо се од идућег ђурђев дана „Тамишварски Гласник“ издавати. — „Тамишварски Гласник“ бележиће и претресаће на политичном пољу значајнија питања што се нашега народа изближе тичу; саопштаваће о овоме боље чланке из других политичних листова у изводу; означиваће и испитиваће све што би се важно у свакој струци догодило као и разне месне и друге новости около нас; исто тако ће доносити више статистичких података, који се тичу наших цркава, а нарочито оних у Банату, де смо још са Романима у заједници. — За подлистак спремаћемо кад и кад популарне саставе о чувању здравља, о домаћем лекарству, о користи подизања учебних завода и пр. На овом ћем, месту такође показати слике из породичког, општинског и државног нам живота — и напоследак стараћемо се још да добавимо са свих страна подробнија извештаја о свакој поједиој струци трговине са производима. — Како је „Тамишварском Гласнику“ једина потпора да може излазити и опстајати та, што се надамо топлом одзиву од стране српског читалачког света, то очекујемо од сваког пријатеља напретку народа нашег да нас се сети скупљањем уписника. — „Тамишварски Гласник“ стаје: — На годину 5 ф., на по год. 2 ф. 50 н., а на четврт 1 ф. 25 н. авр. — Скупљачима дајемо на 6 примерака седми на дар. — Предплата се шаље администрацији „Тамишварског Гласника“ у Тамишвару. — У Тамишвару, 13. марта 1868. Мита Долга одгодорни уредник.

Под овим насловом:

## ФИЗИКА
### ЗА СВАКОГ

написао сам нову књигу. Поделио сам је на три дела. У првом делу говори се о механичним појавима. Овај део намерен сам да печатам, ако Бог оће, и ако буде среће, те се јави довољан број предплатника. Држим да ће тај део изнети преко 8 печатани табака. У њему ће бити 78 слика. Према величини књиге и множини слика стављам умерену цену 8 гр. чар. или 80 нов.

Молим сваког, а нарочито оне, кои су код мене тај предмет слушали, да се приме скупљања предплатника. За труд дајем сваку 10-ту књигу или новац.

Рок за скупљање претплатника остављен је до половине априла т. г. Новци, заједно са именима, нека се управ на мене шаљу.

Чим се довољан број претплатника јави, одма ћу дело у печатњу предати.

У Београду 3. марта 1868.

Јефта Ђорђевић, проф. мат. и експер. физ. у гим.

### ЈАВНА ЗАХВАЛНОСТ.

Српско учено друштво и г. Стојан Новаковић уредник „Виле“ у Београду изволели су читаоници нашој више комада научних књига поклонити, на чему им у име читаонице изричем особиту захвалност.

Уједно неможе ми се, а да овом пригодом и гг. Бранку Костићу и Љубомиру Александровићу, живописцу у Тамишвару, првом на поклоњеној лепој застави, а другоме на вештачки израђеној и читаоници нашој поклоњеној слици Доситија јавну благодарност неизјавим.

У Чакову 13. фебр. У име читаонице Ђ. Лазаревић.

### ОБЈАВА.

Потписани у име одбора, што рукује фондом Доситијевим, јавља поштованој публици српској, да ће се ово дана разаслати слике Доситијеве у више српских места на продавање, и да ће се добити моћи: у Тамишвару у трговини г. Ст. Лазаревића; у Вршцу код уредништва „Куле“; у Београду код уредништва „Виле“; у Бечкереку у српској читаоници; у Новом Саду код уредништва „Матице“ и „Данице“; у Пешти код „Преоднице“; у Бечу код „Зоре“; у Митровици у српској читаоници; у Јарковцу код г. Алексе Михајловића; у Сомбору код уредништва „Школског листа“; у Кикинди код г. Мише Јовановића. Цена од комада 1 фр. а. в. Већи прилози забележиће се особитом благодарношћу.

У Чакову 13. фебр. У име одбора Димитрија Замфировић благајник.

### ИЗЈАВА.

У оном чудноватом писму г. Чобића писаном „Зори“ видим и моје име споменуто. Ја се свечано ограђујем против сваке последице, која би из тог писма с обзиром на моју личност произићи могла, јер г. Чобићу недадох права ни пуномоћија, да у име моје кога поздрављa; а још мање онде моје име спомиње, где би изгледати могло, као да и ја његове умишљаје далим, и намере потпомажем; па било то споминање ма и слепом оценом скопчано, почем таке оцене од људи као што је г. Чобић не могу сматрати за част.

Ово ради мојих пријатеља и познаника.

У Панчеву 24. марта 1868. Јован Илић учитељ.

### ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ.

П. М. Нови Бечеј 28. марта. Неколико недеља била је житна радња на нашој пијаци занемарена, но најновији гласови који нам стижу са горњи пијаца учинише, да се сад за куповање шенице више воље има. И тако се цена за прве врсто шенице са 20—30 н. по ваг. подигла. слабије сорте купују се такође. И друге врсте хране доста се довози; Јечму за сејање доста муштерија. Сад се и кукуруз више купује, и њему се дигла цена са 20—30 н. наг.; купују га највише наши шпекуланти. Наше су цене ове: Шеница 85—85½ фун. ф.5.10—50, 87½—88 фун. ф.5.90—6 ф., кукуруз ф.2.60—80, јечам ф.2.10—20, зоб за потрошак ф.1.60—80 н.

На потиско-бачким пијацама доста се хране довози, и тамо су ове цене: Шеница; ф.5.10—30, кукруз ф.2.50—60, јечам ф.2—2.10, зоб ф.1.50—65. — Репица у нашој околини врло хрђаво стоји и можемо још сад рећи, да се никаквој жетви и немамо надати.

Ж. П. Сисак 23. марта. Ове недеље се на овд. тржишту продало: 7000 ваг. панч. шенице 82—84 фун. ф.5.80—90, 4000 в. босан. шенице ф.4.80—5ф. 2000 в, бан. ¾ жита фр.4.40, 3000 в. бан. наполице ф.4.10—20, 5000 в. бан. кукуруза ф.3.23—25, 3000 в. бос. кукуруза фр.2.90—3 фр., 5000 ваг. бан. зоби 47—48 и по фун. ф.1.80—84, 3000 ваг. бос. зоби ф.1.42 н.

Време је лепо. Воде су добре.

⊙ Пешта 28. марта. На овд. тржишту никакве важније промене. Јуче је продано до 10.000 ваг. шенице, и то: Српске 2000 в. 82 фун. по 5 ф. 85 н., транзито; потиске 1000 в. 87—89 фун. по 6 ф. 60 н., 500 в. 87 фун. по 6 ф. 50 н., 400 в. 87 и по фун. по 6 ф. 60 н., 2800 в по 5 ф. 30 н. — Наполице је продано 1000 в. по 4 ф. 70 н.; — ражи 600 в. 80 фун. по 4 ф. 22 н., 400 в. 80 фун. по 4 ф. 20 н., 500 в. 80 фун. по 4 ф. 15 н.; — јечма 3000 в. 70 фун. по 2 ф. 70 н., 1000 в. 74 фун. по 2 ф. 70 н.; — кукуруза 2500 ваг. 82 фун. по 2 ф. 67 и по н.

### Курс бечке берзе.

| | |
|---|---|
| Акције народне банке | 704 |
| 5% металик | 56 80 |
| Зајам народни | 62 90 |
| Дукати | 5 53 |
| Аустриско сребро | 113 75 |

# ОГЛАСИ.

### Стециште.

Код 1. Бачке банке за трговину и обртност у Новом Саду упразњено је званије једног књиговодитеља с годишњом платом од 1200 фр. Они који су у таким заводима смештени били, имају првенство. Молбенице предају се господару Ђ. Д. Коди у Новом Саду до 3. (15.) маја т. г. 42—2—3

### П О З И В.

Од стране управе срб. нар. фондова позивају се сви они, који још на посмртину пок. епископа темишварског, Јосифа Путника, или непосредно по њему, или по његовој матери, пок. Ани Марији Путника рођ. Саплонцаи, коју је универзалном наследницом својом поставио, насљедно право, или друго какво потраживање имају, — да ваљане исправе, на којима се односно право потраживања њиховог основа, имено пак оне, које сродство њихово с гореименованим епископом, односно с наследницом његовом, Аном Маријом Путника рођ. Саплонцаи, показују, поред пријаве потраживања свога, гореспоменутој управи у Карловце најдаље до 15. јулија 1868. пошљу, с тим извесније, што ће се при деоби ове посмртине, ради чега ће се нов рок определити, и јавним путем обзнанити, само послане овамо исправе у призрење узети.

У Карловци 20. марта 1868.

40—2—3 Управитељство срб. нар. фондова.

### Објава.

Од стране обштине, овим се до знања доставља, да је обштество туријско закључило школу зидати, и на то се позивају сви они који желе зидање предузети да имају 9. априла по римском у исто обштество доћи, где ће им се план показати, и по гласу плана до дана лицитације која ће се држати 14. априла по р. после подне у 2 сата свој иберштаг истом обштеству поднети.

У Турији 1. априла 1868.

Ђорђе Јовановић бележник. Гавра Медурић кнез. 37-3—3

### Оглас.

Са дозволењем славне ц. кр. петроварадинске регементе, хоће се кућа под шилтом почившег Љубомира Цикуше у Грку (Моровићке компаније) са 8 соба, са бирцузом и дућаном заједно, или по особ, на више година 26. априла по римским о. г. у 2 сата после подне у селу Грку на јавној лицитацији под закуп дати.

Никола Барако тутор.

38—2—3

☞ Најјевтиније спуштене фабрикске цене од КОШУЉА, добро платно, леп крој, средње фина муж. ф. 1.50, 1.80, 2. ФИНЕ холандске ф. 2.25, 2.50, 2.80, 3 најф. РУК. пред. римбургер ф. 3, 3,50 4, 4.50, 5 најф. БЕЛЕ ширтинг ф. 1.30, 1.50, 2, 2,50 најф. ШАРЕНЕ ширт. ф. 1.72, 2, 2.50, најф. РУМБ. гаће немачке ф. 1.20, 1.50 најт. МАЂАРСКЕ ф. 1.40 1.80 најт.

ЖЕНСКЕ средње фин. ф 1.50, 1.80, 2, шлингв. ФИНА холандс. пл. вез. ПАСТИРКА ф. 2.50. ФИНА са вез. букетима у срце ф. 3 и 3.50, фаинија вез. око прси и рамена МИЛИЦА фр. 4. најф. вез. око прса и рамена ДУШАНКА ф. 5. 12. цеп. пла. мар. ф. 2.10, 2.50, 3, 3.50, 4, 4.50, 5, 5.50, 6, 6.50, 7.

50 р. 5/4 ш. добро пла. ф. 16, 18, 20, 22, 25, 30, 35 30 р. 5/4 ш. најб. рум. 16, 18, 20, 22. 24, 26, 28, 30, 35

6 кош. сред. фини трају 3, холанд. 4, рум. 5 година. За муж. кош. молим дебљину голог врата точно послати нам. Еспап се шиље са Nachname. Српска писма српски се одговарају.

Адреса: A. S. Kraft Wollzeile Nr. 9. Wien in Wäschwar-Fabriks Depôt Wien у Бечу. 19—6—8

У нашој нирнбершкој и галантеријској трговини потребујемо два шегрта. Родитељи који желе своју децу на науку дати, молимо да се изволе на нас обратити.

Нови Сад, 29. марта.

Ђира М. Поповић и друг, „код црвене руже.“

43—1-3

### УЧЕБНИ И ВОСПИТАТЕЛНИ ЗАВОД
## за женску младеж
у Новом Саду.

Почем многи нису добро разумели, програм мога заведења за вапитање женске деце те мисле, да се код мене баш МОРА ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК учити; то пошт. родитељима и старатељима до знања стављам, да се француски језик као и сви други предмети предају, но свакоме п. н. родитељу НА ВОЉИ СТОЈИ, не само од француског језика већ и од другога каквога предавајућег предмета своје дете ослободити.

Овом приликом понављам, да домаћи ред остаје исти, који је у програму изложен. Само почем је БРОЈ УЧЕНИЦА ЗНАТНО ПОРАСТАО, то сам у стању примити питомице у будуће МНОГО НИЖОМ ЦЕНОМ, него што је у први мах означена била; а особито се умерава цена кад се ДВЕ СЕСТРЕ у заведење дају.

За одело молим нека је што умереније, иначе за све набавке оставља се п. н. родитељима и старатељима на вољу.

За оне који желе мађарски учити, дозвалисмо из познатог Адомовог инштитута у Пешти учитељку — рођену мађарицу.

У Новом Саду

28—3— Амалија Терзић рођ. Моро

### Комисионарска трговина
са храном и осталим производима привреде
## Касапиновића и др.
### у пешти

потребује за канцеларију 2 практиканта.

Срби имају првенство; за несрбе вреди само ако знају српски читати и писати. 35-3-3

### Објава.

В.Кикиндско поглаварство овим сваком на знање даје да ће се овогодишњи пролетњи марвени вашар (п. р.) 17. априла по новом календару одпочети. 41—2—3

### КУЋА НА ПРОДАЈУ

у „златној греди“ под Нр. 1919. има три собе 1 кујна и дућан капија покривена, велики подрум и бунар, велика авлија и башча има из слободне руке за продају са јефтином ценом господара

Антона Хелкера у Новом Саду.

39—2—3

У мојој трговини требам једног практиканта. Родитељи, који желе сина свог на науку дати, молим да се изволе на мене обратити.

Луке Хрвићанина син у Дубици 2. банској пуковнији

25-9-10

Платонова штампарија у Новом Саду 1868.